

Magdalena Debita

(Uniwersytet Wrocławski)

Sprawozdanie z IV Ogólnopolskiej Konferencji Prawa Procesowego. Procedury w sprawach małżeńskich i rodzinnych, Olsztyn – Kortowo, maj 2016 r.

ABSTRACT

The report of the fourth Nationwide Conference on Process Law. Procedures in matrimonial and family matters, Olsztyn – Kortowo May 2016.

Report reports of the course of the fourth student-doctoral scientific Nationwide Conference on Process Law. Procedures in matrimonial and family matters, which was held at the Faculty of Law and Administration of the University of Warmia And Mazury in Olsztyn on May 10th-11th 2016. During the conference more than sixty scientists from fourteen research centers all over Poland arrived to debate about current Polish family and marriage law cases.

Słowa kluczowe: sprawozdanie, konferencja, prawo procesowe, prawo rodzinne, małżeństwo

10-11 maja 2016 roku odbyła się IV edycja *Ogólnopolskiej Konferencji Prawa Procesowego. Procedury w sprawach małżeńskich i rodzinnych*. Konferencja została zorganizowana przez Katedrę Prawa Kanonicznego i Wyznaniowego¹ Wydziału Prawa i Administracji² Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie³, Korpus Adwokatów Kościelnych w Polsce, Oddział Okręgowy Katolickiego Stowarzyszenia „Civitas Christiana” w Olsztynie⁴, Studenckie Koło Naukowe Prawników Kanonistów⁵ i Studenckie Koło Naukowe Prawa

¹ Zob. Katedra Prawa Kanonicznego i Wyznaniowego UWM, <http://wpia.uwm.edu.pl/katedra-prawa-kanonicznego-i-wyznaniowego>, dostęp: 22.03.2017.

² Zob. Wydział Prawa i Administracji UWM, <http://wpia.uwm.edu.pl>, dostęp: 22.03.2017.

³ Zob. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, <http://www.uwm.edu.pl/>, dostęp: 22.03.2017.

⁴ Zob. Oddział Okręgowy Katolickiego Stowarzyszenia „Civitas Christiana” w Olsztynie, <http://olsztynski.civitaschristiana.pl/>, dostęp: 22.03.2017.

⁵ Zob. Studenckie Koło Naukowe Prawników Kanonistów, <https://sites.google.com/site/sknpuwm/>, dostęp: 22.03.2017.

Wyznaniowego FIDES⁶. Wzięło w niej udział ponad sześćdziesięciu przedstawicieli czternastu ośrodków naukowych z całej Polski: Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika⁷, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego⁸, Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego⁹, Uniwersytetu Warszawskiego¹⁰, Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku¹¹, Uniwersytetu Szczecińskiego¹², Centrum Prawa Rodzinnego i Praw Dziecka INP PAN¹³, Uniwersytetu Wrocławskiego¹⁴, Uniwersytetu Jagiellońskiego¹⁵, Europejskiej Wyższej Szkoły Prawa i Administracji¹⁶, Uniwersytetu Śląskiego¹⁷, Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy¹⁸ i Uniwersytetu Opolskiego¹⁹. Wśród prelegentów znaleźli się także przedstawiciele Metropolitalnego Sądu przy Archidiecezji Warmińskiej oraz Prokuratury Rejonowej Olsztyn-Północ. Organizatorzy konferencji pragnęli dać obradującym szansę na pogłębienie refleksji i wymianę poglądów „na temat różnorodnych procedur przewidzianych w prawie kanonicznym i świeckim (zwłaszcza polskim), służących ochronie małżeństwa, rodziny i osoby w rodzinie, w kontekście dynamicznie zmieniającej się polskiej rzeczywistości, rodziny często polaryzującej się religijnie i światopoglądowo”²⁰.

Konferencja została podzielona na dziewięć sesji tematycznych. Pierwsze sześć odbyło się pierwszego dnia w Centrum Edukacji Technologicznej „Stara Kotłownia” na UWM, a pozostałe trzy drugiego dnia w Centrum Konferencyjnym UWM.

Podczas uroczystego otwarcia konferencji nie zabrakło krótkich przemówień władz UWM, władz regionu, przedstawiciela Katolickiego Stowarzyszenia „Civitas Christiana” oraz Dyrektora Centrum Innowacji i Transferu Technologii²¹. Mówcy życzyli uczestnikom konferencji owocnych obrad.

⁶ Zob. Studenckie Koło Naukowe Prawa Wyznaniowego FIDES, <https://www.facebook.com/fides.olsztyn>, dostęp: 22.03.2017.

⁷ Zob. Uniwersytet Mikołaja Kopernika, <https://www.umk.pl/>, dostęp: 22.03.2017.

⁸ Zob. Katolicki Uniwersytet Lubelski, <http://www.kul.pl/>, dostęp: 22.03.2017.

⁹ Zob. Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, <http://www.uksw.edu.pl/>, dostęp: 22.03.2017.

¹⁰ Zob. Uniwersytet Warszawski, <http://www.uw.edu.pl/>, dostęp: 22.03.2017.

¹¹ Zob. Uniwersytet Medyczny w Białymstoku, <http://www.umb.edu.pl/>, dostęp: 22.03.2017.

¹² Zob. Uniwersytet Szczeciński, <http://www.usz.edu.pl/>, dostęp: 22.03.2017.

¹³ Zob. Centrum Prawa Rodzinnego i Praw Dziecka INP PAN, <http://www.inp.pan.pl/index.php?a=zespolo-naukowe&d=5&ff=calosc#sr>, dostęp: 22 marca 2017.

¹⁴ Zob. Uniwersytet Wrocławski, <http://www.uni.wroc.pl/>, dostęp: 22.03.2017.

¹⁵ Zob. Uniwersytet Jagielloński, <http://www.uj.edu.pl/>, dostęp: 22.03.2017.

¹⁶ Zob. Europejska Wyższa Szkoła Prawa i Administracji, <http://ewspa.edu.pl/>, dostęp: 22.03.2017.

¹⁷ Zob. Uniwersytet Śląski, <https://www.us.edu.pl/>, dostęp: 22.03.2017.

¹⁸ Zob. Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, <http://www.ukw.edu.pl/>, dostęp: 22.03.2017.

¹⁹ Zob. Uniwersytet Opolski, <http://www.uni.opole.pl/>, dostęp: 22.03.2017.

²⁰ Cyt. za: <https://ro.com.pl/iv-ogolnopolska-konferencja-prawa-procesowego-procedury-w-sprawach-malzenskich-i-rodzinnych/01273921>, dostęp: 22.03.2017.

²¹ Zob. Centrum Innowacji i Transferu Technologii, <http://www.uwm.edu.pl/ciitt/>, dostęp: 22.03.2017.

Pierwszej sesji konferencji przewodniczył prof. UWM dr hab. Piotr Krajewski²². Jej tematem przewodnim były procedury kanoniczne. Jako pierwszy, referat wygłosił prof. zw. dr hab. Bartosz Rakoczy²³, a wystąpienie dotyczyło ciężaru dowodu w postępowaniu o stwierdzenie nieważności małżeństwa kanonicznego. Kształtuje się on wg zasad ogólnych, jednak daleko idąca modyfikacja wynika z domniemań, które mają charakter ogólny lub szczegółowy. Sformułowanie przez prawodawcę kościelnego dwóch typów domniemań powoduje, iż ciężar dowodu spoczywa na tym, kto twierdzi, że zawarte małżeństwo jest nieważne.

Kolejnym referentem był ks. prof. zw. dr hab. Ryszard Sztuchmiller²⁴, który mówił o udziale adwokata w procesie o nieważność małżeństwa po reformie procesu z 2015 roku. Autor przedstawił przepisy dotyczące udziału adwokata w omawianym procesie obowiązujące od 1983 roku oraz zaznaczył, że reforma procesu z 2015 roku zmieniła tylko niektóre z nich, a większość pozostawiła bez zmian. Szczególnie podkreślił też założenia doktrynalne i prawne reformy dokonanej przez papieża Franciszka.

Następny referat przedstawił ks. prof. dr hab. Sylwester Kasprzak²⁵. Dotyczył on środków dowodowych z wywiadu w kanonicznym procesie małżeńskim. Proces małżeński nabudowany na procesie zwyczajnym jest bardzo istotną instytucją kanonicznego prawa procesowego. Wystąpienie miało na celu ukazanie roli wywiadu w omawianym procesie i postulowanie ujęcia go w teorii prawa procesowego. Wywiad daje bowiem sędziemu większą moralną pewność do wyrokowania prawdy o zaskarżonym małżeństwie.

Pierwsza sesja zakończyła się krótką dyskusją, podczas której obradujący rozmawiali przede wszystkim nt. wspomnianej w dwóch referatach reformy procesu. Autorzy wystąpień odpowiedzieli także na pytania słuchaczy, a następnie udali się na krótką przerwę kawową.

²² Kierownik Katedry Praw Człowieka i Prawa Europejskiego WPiA UWM. Prodziekan ds. studiów stacjonarnych WPiA UWM.

²³ Kierownik Katedry Prawa Ochrony Środowiska UMK, specjalista prawa ochrony środowiska, prawa wyznaniowego i prawa kanonicznego. Jest adwokatem Gnieźnieńskiego Trybunału Metropolitalnego orzekającego w sprawach dotyczących małżeństw kościelnych. Zob. prof. dr hab. Bartosz Rakoczy, http://www.law.umk.pl/index.php?id=2&module_employees_login=brako@umk.pl#2, dostęp: 22.09.2017.

²⁴ Kierownik Katedry Prawa Kanonicznego i Wyznaniowego Wydziału Prawa i Administracji UWM. Kanonista i prawnik. Współzałożyciel i przewodniczący Korpusu Adwokatów Kościelnych w Polsce, adwokat przy Metropolitalnym Sądzie Archidiecezji Warmińskiej, członek Polskiego Towarzystwa Prawa Wyznaniowego. Zob. ks. prof. J. Ryszard Sztuchmiller - biogram naukowy, <http://xrsz.eu.interiowo.pl/zyciorys.html>, dostęp: 22.09.2017.

²⁵ Kierownik Katedry Historii Administracji KUL. Absolwent prawa kanonicznego na KUL-u. Doktorat obroniony w 1993 roku nosił tytuł *Organizacja działalności misyjnej Kościoła katolickiego w świetle prawa kanonicznego*, a rozprawa habilitacyjna z 2009 roku: *Kardynał Kamerling Świętego Kościoła Rzymskiego. Urząd. Historia. Zadania*. Zob. Ks. dr hab. Sylwester Kasprzak SVD, prof. KUL http://www.kul.pl/ks-dr-hab-sylwester-kasprzak-prof-kul-kierownik-katedry,art_19717.html, dostęp: 22.09.2017.

Po przerwie rozpoczęła się kolejna sesja, również poświęcona procedurom kanonicznym. Przewodniczył jej ks. prof. zw. dr hab. Ryszard Sztuchmiller. Pierwszy referat pt. *Założenia i charakterystyka tzw. „procesu skróconego” w prawie kanonicznym* przedstawił ks. dr Maciej Kubala²⁶. Reforma przepisów prawa kanonicznego dotyczących procesu o nieważność małżeństwa wprowadziła nowy, nadzwyczajny rodzaj postępowania, tzw. „proces skrócony przed biskupem”. Znajduje on zastosowanie, gdy skarga jest poparta szczególnie oczywistymi argumentami. Biskup jest ustanawiany sędzią w tych procesach, aby zagwarantować, że postępowanie skrócone nie zagrazi zasadzie nierozzerwalności.

Referat dr Małgorzaty Tomkiewicz²⁷ dotyczył *Małżeństwa a zmiany płci w prawie polskim i kanonicznym*. Autorka zaczęła od generalnej uwagi, iż w polskim porządku prawnym nie ma przepisów, które w sposób kompleksowy regulowałyby procedurę zmiany płci – dopuszczają jedynie zmianę płci prawnej, tj. w wpisanej w akt urodzenia. Jest to konieczne przed poddaniem się operacji na narządach płciowych. Referat stanowił próbę odpowiedzi na pytania, jak zmiana płci wpływa na prawo do małżeństwa i czy związek osoby transseksualnej, która dokonała zmiany płci w trakcie jego trwania, nadal zachowuje swoją ważność.

Jako następny zabrał głos mgr Rafał Kornat²⁸, który poruszył temat różnicy między pełnomocnikiem a adwokatem kościelnym, co do uprawnień w procesie o nieważność małżeństwa. Nie ma bowiem tożsamości pomiędzy zadaniami adwokata i pełnomocnika procesowego. Pełnomocnik działa w zastępstwie strony, zaś zadaniem adwokata jest prawna obrona strony. Autor wskazał na to, że obie funkcje może pełnić jedna osoba i w szczególnych przypadkach jest to wysoce praktyczne rozwiązanie.

Referat ks. mgr lic. Tomasza Poterały MSC²⁹ przedstawiał kwalifikację homoseksualizmu w sprawach o nieważność małżeństwa w orzecznictwie Roty Rzymskiej. W historii jurysprudencji rotalnej i orzecznictwie trybunałów kościelnych był on bowiem jednym z tytułów nieważności małżeństwa. Referat miał na celu wyjaśnienie pojęcia homoseksualizmu oraz innych terminów używanych zamiennie, a ponadto przedstawienie

²⁶ Związany z Instytutem Filozoficzno-Teologicznym im. E. Stein w Zielonej Górze. Sędzia w Sądzie Kościelnym Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej. Zob. Sąd kościelny diecezji zielonogórsko-gorzowskiej, <https://diecezjajzg.pl/sad-koscielny/>, dostęp: 22.09.2017.

²⁷ Doktor nauk prawnych, związana z Wydziałem Teologii UWM. Specjalizuje się w prawie karnym, rodzinnym i kanonicznym. Zob. Małgorzata Tomkiewicz, <http://www.uwm.edu.pl/wt/dr-malgorzata-tomkiewicz>, dostęp: 22.09.2017.

²⁸ Magister prawa i prawa kanonicznego, doktorant prawa i prawa kanonicznego. Absolwent Poddyplomowego Studium Administracji i Sądownictwa Kościelnego UKSW. Członek Korpusu Adwokatów Kościelnych w Polsce.

²⁹ Doktorant związany z Katedrą Kanonicznego Prawa Małżeńskiego i Rodzinnego na Wydziale Prawa Kanonicznego UKSW.

ewolucji kwalifikowania homoseksualizmu w sprawach o nieważność małżeństwa w orzecznictwie Roty Rzymskiej. Obecnie jest on kwalifikowany jako autonomiczna przyczyna nieważności małżeństwa.

Mgr Grzegorz Ćwikliński³⁰ wygłosił referat pt. *Pastoralny wymiar uproszczenia procedury stwierdzenia nieważności małżeństwa w Kościele katolickim*. Ustawodawca kościelny zabezpiecza interes stron poprzez ściśle sprecyzowaną zasadę ekonomii procesowej. Sędziowie starają się o przedstawienie stronom wyroku w jak najkrótszym czasie, ale zdarza się również, że sprawy toczą się latami (liczba spraw o orzeczenie nieważności małżeństwa stale wzrasta). Autor zwracał uwagę, że na prośbę o przeprowadzenie kanonicznego dochodzenia nieważności małżeństwa trzeba przede wszystkim patrzeć pod kątem przekonania o nierozzerwalności sakramentalnego związku oraz ich duchowego pożytku.

Sesję zakończył referat pt. *Uproszczenie procedury stwierdzenia nieważności małżeństwa na mocy motu proprio Mitis Iudex Dominus Iesus a ochrona małżeństwa* autorstwa mgr lic. Małgorzaty Oroń³¹. Referentka przedstawiła zasady uproszczonej procedury, podkreślając jednocześnie, że pomimo jej wprowadzenia Kościół mocno akcentuje zasadę nierozzerwalności świętego węzła małżeńskiego. Poszukiwanie prawdy obiektywnej o danym małżeństwie daje gwarancję jego ochrony.

Po ostatnim wystąpieniu obradujący podjęli dyskusję wokół zagadnień związanych z reformą kanonów Kodeksu Prawa Kanonicznego dotyczących spraw o orzeczenie nieważności małżeństwa.

Równolegle do ww. sesji trwała druga pt. *Procedury kanoniczne III*. Przewodniczyła jej dr Justyna Krzywkowska³². Sesję otworzył swoim referatem ks. dr Lesław Krzyżak z Archidiecezji Przemyskiej³³. Wystąpienie dotyczyło roli i zadań obrońcy węzła małżeńskiego po papieskiej reformie procesu o nieważność małżeństwa z 2015 roku. Referent przedstawił

³⁰ Magister prawa kanonicznego na Wydziale Teologii UWM.

³¹ Doktorantka w Katedrze Prawa Katolickich Kościołów Wschodnich w Instytucie Prawa Kanonicznego KUL. Członkini Stowarzyszenia Kanonistów Polskich. Zob. Instytuty, Katedry i Pracownicy Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji, http://www.kul.pl/instytuty-katedry-i-pracownicy-wydzialu,art_31985.html dostęp: 22.09.2017.

³² Studia prawnicze ukończyła na UMK w Toruniu. Na Wydziale Prawa Kanonicznego UKSW w Warszawie ukończyła studia magisterskie z prawa kanonicznego. Aktualnie adiunkt w Katedrze Prawa Kanonicznego i Wyznaniowego Wydziału Prawa i Administracji UWM, pomocniczy opiekun naukowy Koła Naukowego Prawników Kanonistów i opiekun naukowy Studenckiego Koła Naukowego Prawa Wyznaniowego Fides. Zob. dr Justyna Magdalena Krzywkowska, <http://www.jk.jky.pl/>, dostęp: 22.09.2017.

³³ Członek Polskiego Towarzystwa Prawa Wyznaniowego. Absolwent Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW. Jego rozprawa doktorska nosi tytuł *Treść wiary boskiej i katolickiej w świetle kanonu 750 Kodeksu Prawa Kanonicznego i Motu proprio „Ad Tuendam Fidem”* i powstała pod kierunkiem ks. prof. UKSW dr hab. Henryka Stawniaka. Jego zainteresowania naukowe oscylują wokół prawa kanonicznego, szczególnie jego wymiarów związanych z istotą małżeństwa.

dla porównania również procedurę sprzed reformy. Urząd obrońcy jest gwarantem ochrony instytucji małżeństwa. Jego funkcja została zachowana po reformie procesu. Pożądane jest, aby aktywnie włączał się on we wszystkie etapy procesu łącznie z apelacją od wyroku stwierdzającego nieważność małżeństwa.

Referat przedstawiony przez dr Justynę Krzywkowską nosił tytuł *Prawo ubogich a koszty związane z procesem o nieważność małżeństwa*. W Polsce nie ma jednakowej stawki za przeprowadzenie procesu o nieważność małżeństwa – każda diecezja ma w tym zakresie własne regulacje. Referentka odniosła się zarówno do instrukcji procesowej *Dignitas connubii* z 2005 roku, jak i do listu apostolskiego motu proprio *Mitis Iudex Dominus Iesus* z 2015 roku, w którym mowa jest o zniesieniu opłat w sprawach o nieważność małżeństwa.

Mgr Bogumiła Olejnik³⁴ odniosła się w swoim referacie do kwestii kompetencji trybunału kościelnego w sprawach o nieważność małżeństwa w perspektywie historycznej i współczesnej. Pierwsza kodyfikacja dotycząca tego, jakie sądy kościelne są kompetentne do orzekania w takich sprawach, powstała w 1917 roku. Kodyfikacja (z późniejszymi modyfikacjami) miała na celu przede wszystkim ochronę samego procesu o stwierdzenie nieważności małżeństwa, aby nie dochodziło do manipulacji ani oszustw. Obecnie kompetentne do rozpatrywania przedmiotowych spraw są trybunały: miejsca zawarcia małżeństwa, miejsca stałego lub tymczasowego zamieszkania jednej ze stron lub miejsca faktycznego zebrania większości dowodów.

Kolejny referent, ks. mgr lic. Marek Paszkowski³⁵, przedstawił problematykę nieobecności strony (pозwanej lub powodowej) w procesie o orzeczenie nieważności małżeństwa. Sytuację taką przewiduje prawodawca kościelny w kan. 1592-1595 Kodeksu Prawa Kanonicznego. Referent przedstawił tezę, iż dla dobra procesu wzajemne zaangażowanie obu stron przyczynia się do tego, że sędziowie orzekający w tego typu sprawach szybciej i łatwiej mogą pozyskać moralną pewność co do faktycznej nieważności danego małżeństwa.

Referat pt. *Zasady procesowe w sprawach o nieważność małżeństwa w świetle reformy Papieża Franciszka zawartej w motu proprio »Mitis Iudex Dominus Iesus«* przedstawiła mgr lic. Natalia Bohacz³⁶. Z przeprowadzonej analizy zasad procesowych wynika, iż celem wprowadzonej reformy była nie tyle liberalizacja kościelnej dyscypliny, co usprawnienie i przyspieszenie procesów o stwierdzenie nieważności małżeństwa. Fundamentalne zasady

³⁴ Doktorantka w Katedrze Historii Prawa Kanonicznego na Wydziale Prawa Kanonicznego UKSW.

³⁵ Asystent na UWM. Członek prezydium Międzynarodowej Rady Naukowej Pedagogów Katolickich. Sędzia w Metropolitalnym Sądzie Archidiecezji Warmińskiej.

³⁶ Magister prawa kanonicznego na WPK UKSW.

dotyczące małżeństwa – w tym jego nierozzerwalność – pozostają bez zmian. Referentka sugeruje, że aby Kościół mógł prawidłowo realizować założenia reformy konieczne wydaje się osobiste zaangażowanie biskupów w sprawy sądownictwa kościelnego.

Wystąpienie zamykające tę sesję należało do mgr lic. Agaty Tarnackiej³⁷ i dotyczyło roli biegłego psychologa w procesie rozwodowym oraz procesie o nieważność małżeństwa. Zarówno sądy państwowe, jak i kościelne mają zagwarantowaną przez prawo możliwość korzystania z pomocy biegłych, w tym psychologów. Specjaliści ci pomagają prawnikom wyjaśnić procesy ludzkiego zachowania i odkryć z wysokim prawdopodobieństwem trafności prawdę, niezbędną do ustalenia stanu faktycznego. Referentka uznała wręcz, iż prawo bez psychologii nie mogłoby tak rzetelnie realizować swoich założeń.

Po dyskusji uzupełniającej i podsumowującej sesję obradujący udali się na przerwę obiadową. Następnie obrady wznowiono, ponownie w dwóch salach.

Sesji nr 4 – dotyczącej procedur cywilnych – przewodniczył dr Maciej Rzewuski³⁸. Pierwszy referat tej części obrad wygłoszony został przez dr. iur. JUDr. Ing. Michała Turośika, PhD.³⁹ oraz ks. prof. UWM dr hab. Mieczysława Różańskiego⁴⁰, a dotyczył rozwiązania małżeństwa w Kodeksie Cywilnym Napoleona. Kodeks zawiera dwie przesłanki, dla których małżeństwo mogło zostać rozwiązane. Na pierwszą składał się katalog wypadków nadzwyczajnych (jak cudzołóstwo, gwałt, wymiar kary śmierci dla jednego z małżonków). Druga natomiast to wystąpienie wzajemnej niechęci małżonków. Proces z tego powodu trwał zwykle ponad rok i posiadał skomplikowaną procedurę formalną.

Jako kolejna wystąpiła dr Joanna Studzińska⁴¹, a jej referat nosił tytuł *Charakter postępowania o wykonywanie kontaktów z dzieckiem oraz o ich wyegzekwowanie*. Referentka zauważyła, że omawiane postępowanie zostało podniesione do rangi postępowania

³⁷ Magister prawa kanonicznego na WPK UKSW.

³⁸ Doktor nauk prawnych, adiunkt w Katedrze Postępowania Cywilnego na WPiA UWM. Zob. dr Maciej Rzewuski, <http://www.uwm.edu.pl/kpc/artukul/21/dr-maciej-rzewuski.html>, dostęp: 22.09.2017.

³⁹ Absolwent Wydziału Prawa na Uniwersytecie Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy. Kierownik Zakładu Historii Państwa i Prawa, prodziekan ds. Stosunków Międzynarodowych i Rozwoju UMB. Zob. Dr. iur. JUDr. Ing. Michał Turośik, PhD., <https://www.prf.umb.sk/michal.turosik/>, dostęp: 22.09.2017.

⁴⁰ Polski duchowny rzymskokatolicki, historyk, doktor habilitowany nauk humanistycznych, profesor nadzwyczajny UWM. Należy do Polskiego Towarzystwa Prawa Wyznaniowego. W 1999 uzyskał na KUL-u stopień naukowy doktora nauk teologicznych za rozprawę *Szkolnictwo parafialne w archidiecezji uniejowskiej w latach 1512-1773*. Stopień doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie historii uzyskał w 2011 na UPJPII na podstawie dorobku naukowego i rozprawy *Duchowieństwo archidiecezji uniejowskiej w XVIII wieku. Studium prozopograficzne*. Zob. M. Różański, *Przestępstwo zniesławienia (pomówienia) osoby wierzącej lub duchownej w Kodeksie Karnym z 1997 r.*, http://www.pedkat.pl/images/czasopisma/pk18/PK18_01.pdf, dostęp: 22.09.2017.

⁴¹ Magister historii na WH oraz prawa na WPPKiA KUL. Od 2006 roku doktor prawa. Jej zainteresowania naukowe dotyczą przede wszystkim zagadnień wiążących się z cywilnym postępowaniem rozpoznawczym ze szczególnym uwzględnieniem postępowania dowodowego i nieprocesowego. Zob. Katedra Postępowania Cywilnego, http://www.kul.pl/dr-joanna-studzinska,art_39550.html, dostęp: 22.09.2017.

opiekuńczego, jednak wciąż zachowuje swój cel wykonawczy. Składa się z dwóch etapów, gdzie na pierwszym sąd ostrzega o nałożeniu kary pieniężnej na osobę niewywiązującą się z obowiązku kontaktu w małoletnim, a na drugim ostrzeżenie to spełnia. Kara finansowa nie może być jednak jedynym instrumentem nakłaniającym do spełniania obowiązku, ponieważ zasadniczym celem jest wyegzekwowanie kontaktów z dzieckiem.

Dr Dorota Krekora-Zajac⁴² przedstawiła referat nt. postępowania w sprawie ustalenia pochodzenia dziecka od matki jako współczesnego wyzwania prawa rodzinnego i życia społecznego. Nowelizacja kodeksu rodzinnego i opiekuńczego z 2008 roku wprowadziła legalną definicję macierzyństwa oraz ustanowiła odrębne postępowania dla określenia pochodzenia dziecka od matki. Była ona odpowiedzią na zmiany w społeczeństwie związane z prokreacją medycznie wspomaganą. Referentka oceniła, że nowa regulacja nie przyczyniła się do rozwiązania ważnych problemów prawnych i społecznych związanych z macierzyństwem. W związku z tym autorka postulowała wprowadzenie koniecznych zmian w art. 61 kro.

Referat dr Aleksandry Klich⁴³ nosił tytuł *Hierarchiczność środków dowodowych w sprawach małżeńskich – zagadnienia praktyczne*. Referentka przedstawiła ogólne zagadnienia związane z katalogiem środków dowodowych i uznała za aktualne stanowisko przedstawicieli doktryny prawa cywilnego procesowego, że systematyka KPC nie przesądza w sposób autorytarny o hierarchicznym katalogu środków dowodowych. Hierarchiczność może jednak zaistnieć w praktyce procesowej (np. ze względu na stosowanie nowoczesnych technologii) i na tym zagadnieniu przede wszystkim skupiła się referentka.

Ograniczenia jawności postępowania w sprawach małżeńskich i rodzinnych dotyczył referat mgr Karoliny Ziemianin⁴⁴. Zasada jawności postępowania jest jedną z podstawowych zasad postępowania cywilnego. W pewnych określonych przypadkach zasada ta zostaje jednak ograniczona. Autorka referatu omówiła to zagadnienie w odniesieniu do spraw małżeńskich i rodzinnych w prawie międzynarodowym, europejskim i polskim. Przy formułowaniu wniosków *de lege ferenda* uwzględniono regulacje prawne innych państw.

⁴² Absolwentka WPiA UW oraz Szkoły Prawa Włoskiego i Europejskiego Uniwersytetu w Katanii. Doktor nauk prawnych. Specjalizuje się w prawie cywilnym, prawie zamówień publicznych oraz w prawie kanonicznym. Zob. Partnerzy & Of Counsels, <http://kzzip.pl/zespol.html>, dostęp: 22.09.2017.

⁴³ Adiunkt w Katedrze Postępowania Cywilnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego; absolwentka l'Université d'été du droit continental, Paris – Sorbonne, arbiter w Stałym Polubownym Sądzie Konsumentkim przy Zachodniopomorskim Wojewódzkim Inspektorze Inspekcji Handlowej w Szczecinie. Zob. dr Aleksandra Klich, http://wpiaus.pl/index.php?option=com_contact&view=contact&id=103:dr-aleksandra-klich&catid=33&Itemid=306, dostęp: 22.09.2017.

⁴⁴ Asystent na Wydziale Prawa i Administracji US. Zob. mgr Karolina Ziemianin, http://wpiaus.pl/index.php?option=com_contact&view=contact&id=127:mgr-karolina-ziemianin&catid=33&Itemid=306, dostęp: 22.09.2017.

Ostatni w tej sesji referat wygłosił mgr Michał Wojdała⁴⁵. Mówca podjął temat znaczenia dokumentacji medycznej w sprawach o unieważnienie małżeństwa. Przepisy KRO zawierają zamknięty katalog przesłanek postępowania w takich sprawach. Dokumentacja medyczna może stanowić istotny dowód w postępowaniu w przypadku niektórych z nich (jak np. stan wyłączający świadome wyrażenie woli). Referent nie tylko przedstawił problematykę przeprowadzenia dowodu, ale też zwrócił uwagę na zagadnienie dostępu do dokumentacji medycznej w kontekście ochrony danych osobowych.

Równolegle do sesji czwartej trwała także sesja piąta o temacie przewodnim *Procedury cywilne II*. Funkcję przewodniczącej tej sesji pełniła dr Magdalena Rzewuska⁴⁶. Pierwszy referat dotyczył nakazu zapłaty sumy pieniężnej w sprawach dotyczących wykonywania kontaktów rodziców z dzieckiem, a wygłosił go dr Dawid Daniluk⁴⁷. W jego mniemaniu rozstanie rodziców wpływa na osłabienie kontaktów między rodzicami a dzieckiem. Zgodnie z art. 113 par. 1 KRO utrzymywanie kontaktów między rodzicami a dzieckiem stanowi nie tylko ich prawo, ale i obowiązek. W 2011 roku w postępowaniu cywilnym zawarto nową regulację, której cel stanowiło zapewnienie większej skuteczności w wykonywaniu orzeczeń. To właśnie ta regulacja stała się głównym celem analizy.

Dr Anna Urbańska-Łukaszewicz⁴⁸ z Poznańskiego Centrum Prawa Rodzinnego i Praw Dziecka IBN PAN przedstawiła referat pt. *Wpływ nowelizacji Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego i Kodeksu postępowania cywilnego z 2015 r. na postępowania w sprawach między rodzicami a dziećmi*. Szczególnie istotne nowele, które miały wpływ na postępowania dotyczące spraw między rodzicami i dziećmi polegały na zmianie składu sądu podczas orzekania w sprawach o pozbawienie lub ograniczenie władzy rodzicielskiej. Najwięcej wątpliwości budzi nowelizacja przepisów dotyczących adopcji ze wskazaniem. Celem ustawodawcy było ograniczenie podziemia adopcyjnego i zawężenie adopcji ze wskazaniem tylko do najbliższego kręgu rodzinnego. Otwarte pozostaje pytanie, czy cel ten udało się osiągnąć.

⁴⁵ Asystent na Wydziale Prawa i Administracji US. Zob. mgr Michał Wojdała, <https://www.youtube.com/watch?v=iuWa5wh8lG0&t=15696s>, dostęp: 22.09.2017.

⁴⁶ Adiunkt na Wydziale Prawa i Administracji UWM. Opiekun Koła Naukowego Nauk Cywilistycznych. Zob. dr Magdalena Rzewuska, https://usosweb.uwm.edu.pl/kontroler.php?_action=katalog2/osoby/pokazOsobe&os_id=1486, dostęp: 22.09.2017.

⁴⁷ Radca prawny, naukowo związany z WPiA UWM. Zob. Kancelaria radcy prawnego dr Dawid Daniluk, <http://www.krs-online.com.pl/kancelaria-radczy-prawnego-dr-dawid-krs-1803886.html>, dostęp: 22.09.2017.

⁴⁸ Doktor nauk prawnych, adiunkt w Poznańskim Centrum Prawa Rodzinnego i Praw Dziecka w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk, radca prawny. Zob. Anna Urbańska-Łukaszewicz, <https://www.ksiegarnia.beck.pl/autorzy/anna-urbanska-lukaszewicz>, dostęp: 22.09.2017.

Kolejny referat wygłosił mgr Paweł Kędziora, a główną jego kwestią było przysposobienie pełne w prawie polskim. Jest to jedna z podstawowych form przeciwdziałania sieroctwu. Zasadniczym celem jest stworzenie nowych więzi rodzicielskich pomiędzy przysposabianym a przysposabiającym i jego rodziną. Referat omawiał istotę i rolę przysposobienia pełnego, najistotniejsze elementy postępowania w sprawach o przysposobienie oraz zawierał zarys podstawowych skutków prawnych tej instytucji.

Następny referat dotyczył procedury odebrania dziecka w prawie polskim. Wygłosiła go mgr lic. Magdalena Tuszyńska⁴⁹. Czynność odebrania ma na celu zabezpieczenie bytu dziecka w sytuacji, gdy jego dobro zagrożone jest przez jego prawnych opiekunów (np. w przypadku przemocy rodzinnej czy wystąpienia zagrożenia życia lub zdrowia dziecka). Odebrania dokonuje pracownik socjalny w towarzystwie funkcjonariusza policji oraz lekarza. Odebrane dziecko umieszczane jest u najbliższej rodziny lub w całodobowej placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Mediacja w sprawach o rozwód jako instytucja służąca ochronie trwałości małżeństwa i rodziny – to tytuł referatu wygłoszonego przez mgr Paulinę Konarską⁵⁰. Instytucja mediacji rodzinnej jest jedną z alternatywnych metod rozwiązywania sporów. Na mocy nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego z dn. 28 lipca 2005 r. dobrowolna mediacja zastąpiła dotychczasowe obowiązkowe, prowadzone z urzędu postępowanie pojednawcze. Głównym zadaniem mediatora jest pomoc małżonkom w wypracowaniu wspólnego, satysfakcjonującego obie strony, porozumienia. Może ona doprowadzić do wycofania pozwu o rozwód.

Temat mediacji w sprawach rozwodowych podjął również kolejny mówca – mgr Mateusz Fąfara⁵¹. Zasadniczą cechą instytucji mediacji jest jej niejawnosc. Efekty mediacji bywają oceniane bardzo wysoko. W dużej mierze wypracowany efekt zależny jest od osoby mediatora, który powinien być osobą wyposażoną w odpowiednią wiedzę i umiejętności. Rolą mediatora jest zapewnienie stronom komfortowego uczestnictwa w procesie mediacji oraz wytłumaczenie jej zasad i skutków.

Dr Rafał Wójcicki⁵² wystąpił z referatem zatytułowanym *Postępowanie cywilne odrębne o rozwód a dobro małoletnich dzieci*. Autor podjął rozważania nt. orzekania w

⁴⁹ Absolwentka prawa kanonicznego na WPPKiA KUL.

⁵⁰ Naukowo związana z UMK.

⁵¹ Student prawa i prawa kanonicznego UPJPII. Ukończył studia magisterskie z teologii. Jego zainteresowania naukowe skupiają się wokół prawa rodzinnego, historii Polski, szczególnie okresu od 1918 roku do czasów współczesnych.

⁵² Doktoratu bronił na UKSW. Związany z Korpusem Adwokatów Kościelnych w Polsce. Zob. Doktoraty obronione na wydziale prawa kanonicznego UKSW, <http://www.wpk.uksw.edu.pl/node/97>, dostęp: 22.09.2017.

kwestiach: mieszkaniowych, materialnych, alimentacyjnych i opieki nad małoletnimi dziećmi rozwodzących się. Podkreślone zostało znaczenie komunikacji werbalnej między małżonkami, którzy formalnie stają się obcymi sobie ludźmi, jednak nie przestają być rodzicami. Referent zwracał uwagę, że dobro dzieci powinno być kwestią priorytetową, co czyni ją szczególnie trudną i delikatną.

Kolejny referent, mgr lic. Piotr Jantos⁵³, skupił się w swoim referacie na sądowej kontroli porozumienia małżonków o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem po rozwodzie. Referat był próbą odpowiedzi na pytanie, czy inicjatywa sądu w zakresie modyfikacji treści porozumienia rzeczywiście jest konieczna, czy też w ramach sprawowanej przezeń kontroli sąd nie powinien przy braku wypracowania przez rodziców wspólnego stanowiska ograniczyć się wyłącznie do nieuwzględnienia porozumienia i wydać orzeczenie wg ogólnych dyrektyw.

Referat mgr. Piotra Aszkiełowicza⁵⁴ dotyczył ochrony wolności sumienia i wyznania rodziców w postępowaniu przed sądem opiekuńczym. Przepisy ustawy zasadniczej dają możliwość osobom o różnej wierze wychowywanie swoich dzieci według swoich poglądów. Niemniej wolność wyznania i sumienia nie ma charakteru absolutnego i podlega zwyczajowym ograniczeniom. Szczególnymi instytucjami gdzie dochodzi do ścierania się tych poglądów są sądy opiekuńcze.

Ostatnim referatem w tej sesji było wystąpienie mgr Anny Kledyńskiej⁵⁵, pt. *Uprawnienia i obowiązki wynikające z prawa do lokalu mieszkalnego służącego zaspokajaniu potrzeb rodziny*. W tym kontekście autorka omówiła przede wszystkim znaczenie przepisu art. 680 KC. Przedstawione zostały także koncepcje dotyczące zawarcia stosunku najmu przez jednego z małżonków przed zawarciem małżeństwa. Na zakończenie referentka omówiła także zdarzenia skutkujące ustaniem małżeńskiej wspólnoty najmu.

Na zakończenie tej części obrad głos został oddany prelegentom, którzy mieli szansę na podzielenie się swoimi przemyśleniami i refleksjami nt. wystąpień kolegów oraz możliwość do zadania im pytań. Następnie uczestnicy konferencji udali się na przerwę kawową, a po niej rozpoczęła się ostatnia, szósta sesja pierwszego dnia obrad.

Przewodniczącym ostatniej sesji był prof. UWM ks. dr hab. Mieczysław Różański. Obrady otworzył referat dr. Macieja Rzewuskiego pt. *Uwagi na temat właściwości sądu w sprawach małżeńskich*. Zagadnienie to budzi sporo kontrowersji, jest bardzo złożone i

⁵³ Doktorant na WPiA UJ, aplikant radcowski, ukończył prawo na UMCS w Lublinie oraz prawo kanoniczne na KUL-u w stopniu licencjata.

⁵⁴ Absolwent kierunku stosunki międzynarodowe w Instytucie Historii i Stosunków Międzynarodowych UWM.

⁵⁵ Magister prawa WPiA UWM.

wielowątkowe, a przy tym niezwykle powszechne. Wątpliwości budzi powierzenie spraw tak bardzo skomplikowanych pod względem merytorycznym i proceduralnym sądom stojącym najniżej w hierarchii sądownictwa powszechnego. Analizę zagadnienia finalizują uwagi natury *de lege ferenda*.

Kolejny referat zaprezentowała dr Edyta Gapska⁵⁶, a dotyczył on internetowych metod rozwiązywania sporów w postępowaniu cywilnym, które są nową generacją pozasądowego rozstrzygania konfliktów prawnych. Internetowe metody rozwiązywania sporów, które w prawie unijnym adresowane są obecnie wyłącznie do konfliktów konsumenckich, z uwagi na bogactwo narzędzi i możliwości, jakie stwarzają nowoczesne technologie, mogą być w przyszłości alternatywnym forum nie tylko rozstrzygania sporów rodzinnych i małżeńskich, ale i budowania porozumienia w relacjach międzyludzkich.

Dr Anna Natalia Schulz z Poznańskiego Centrum Prawa Rodzinnego i Praw Dziecka INP PAN⁵⁷ zaprezentowała referat zatytułowany *Zasada partycypacji dziecka w postępowaniach w sprawach rodzinnych i małżeńskich – wybrane zagadnienia prawno-porównawcze*. Dotyczył on zarówno samej zasady partycypacji dziecka, jej aktualnego rozumienia przez Komitet Praw Dziecka ONZ, stanu uregulowania w ramach Rady Europy i Unii Europejskiej, jak i przedstawiał krótką analizę niektórych, stosunkowo nowych rozwiązań w wybranych państwach europejskich.

Następna referentka – dr Katarzyna Ciućkowska-Leszczewicz⁵⁸ – poruszyła zagadnienie dochodzenia roszczeń wynikających ze szkody wyrządzonej przez małoletniego. Najistotniejsze znaczenie w takich sprawach mają art. 426 i 427 KC odnoszące się do winy małoletniego i winy w nadzorze. Referat dotyczył zagadnień odpowiedzialności deliktowej, którą z dzieckiem mogą ponosić także rodzice, rozkład ciężaru dowodu w procesie oraz przyczynienia się małoletniego do szkody.

Referat dr Magdaleny Rzewuskiej dotyczył istotnego z praktycznego punktu widzenia zagadnienia dochodzenia tzw. roszczeń alimentacyjnych matki dziecka pozamałżeńskiego związanych z ciążą i porodem. Autorka celowo używała zwrotu tzw. roszczenia alimentacyjne, ponieważ doktryna nie wyjaśnia jednoznacznie, czy owe koszty należy

⁵⁶ Absolwentka studiów magisterskich i doktoranckich na WPPKiA KUL, adiunkt w Katedrze Postępowania Cywilnego. Zob. dr Edyta Gapska, http://www.kul.pl/dr-edyta-gapska,art_17876.html, dostęp: 22.09.2017.

⁵⁷ Adiunkt w PCPRiPD INP PAN. Wśród jej zainteresowań naukowych wyróżnić należy: prawo rodzinne i prawa człowieka ze szczególnym uwzględnieniem praw dziecka, prawo międzynarodowe i europejskie w zakresie ochrony stosunków rodzinnych, bioetykę. Zob. Zakłady Naukowe INP PAN, <http://www.inp.pan.pl/index.php?a=zespoly-naukowe&d=5>, dostęp: 22.09.2017.

⁵⁸ Adiunkt w Katedrze Prawa Cywilnego na WPiA UWM. Zob. dr Katarzyna Ciućkowska, https://usosweb.uwm.edu.pl/kontroler.php?_action=katalog2/osoby/pokazOsobe&os_id=18776, dostęp: 22.09.2017.

zaliczać do roszczeń alimentacyjnych, czy nie. Referentka ukazała o zwrot jakich kosztów może ubiegać się kobieta w opisywanej sytuacji, jakie działania proceduralne powinna przedsięwziąć i jakie obostrzenia przewiduje ustawodawca.

Na zakończenie sesji wystąpił dr Jerzy Akińcza⁵⁹, a tematem jego referatu było zawezwanie do próby ugodowej wobec biegu terminu przedawnienia. Referat miał charakter postulatywny wobec właściwej wykładni. Próba ugodowa jest czynnością procesową, która zgodnie z istniejącą linią orzecniczą przerywa okres przedawnienia. Nie ma jasności, czy zarówno pierwsze, jak i kolejne próby zawezwania rodzą taki skutek. Referent postulował – w imię zachowania porządku prawnego – negowanie i wykluczenie praktyk utożsamiających zawezwanie do próby ugodowej z czynnościami przerywającymi bieg terminu przedawnienia.

To wystąpienie oraz dyskusja, która po nim nastąpiła – a w której przeplatały się głosy dotyczące zarówno teorii, jak i praktyki procesów – zakończyły pierwszy dzień obrad.

W środę 11 maja obrady rozpoczęły się od wystąpienia Witolda Zielińskiego z Amundi Polska TFI S.A., reprezentującego sponsora konferencji – Credit Agricole Bank Polska S.A. Po życzeniach owocnych obrad otwarto siódmą sesję konferencji pt. procedury cywilne i administracyjne. Przewodniczył jej ks. prof. zw. dr hab. Artur Mezglewski⁶⁰.

Pierwszy referat w tej sesji wygłosiła dr hab. Anna Tunia⁶¹. Referentka przedstawiła rozważania nt. administracyjnego i cywilnego charakteru procedury zawarcia małżeństwa konkordatowego. Celem referatu było ustalenie, które z elementów procedury mają charakter administracyjny, a które – cywilny. Autorka zwróciła też uwagę na sposób regulowania przepisów normujących procedurę w kontekście recepcji norm prawno-kanonicznych na płaszczyźnie wymienionych dziedzin prawa polskiego.

Jako kolejny głos zabrał dr Piotr Piszczek⁶², a jego referat nosił tytuł *Ochrona rodzin cudzoziemców w praktyce orzecniczej sądownictwa administracyjnego*. W Polsce kwestię tę reguluje m.in. ustawa z dn. 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach oraz szereg aktów

⁵⁹ Adiunkt w Katedrze Prawa Cywilnego na WPiA UWM. Członek Komisji ds. Prawnych PZPN. Zob. dr Jerzy Akińcza, https://usosweb.uwm.edu.pl/kontroler.php?action=katalog2/osoby/pokazOsobe&os_id=1370, dostęp: 22.09.2017.

⁶⁰ Absolwent WPiA UMCS oraz Wydziału Prawa Kanonicznego i Świeckiego KUL. Kierownik Katedry Prawa Administracyjnego na WPiA UO. Założyciel i prezes Stowarzyszenia Prawo na Drodze. Zob. ks. prof. zw. dr hab. Artur Mezglewski, <http://www.prawo.uni.opole.pl/pracownik.php?id=109>, dostęp: 22.09.2017.

⁶¹ Doktor habilitowana nauk prawnych. W zakresie jej badań naukowych leżą m.in. wyznaniowa forma zawarcia małżeństwa cywilnego, zjawisko recepcji prawa wewnętrznego związków wyznaniowych w prawie polskim czy nauka i nauczanie prawa wyznaniowego w Polsce. Sekretarz Katedry Prawa Technologii Informacyjnych i Komunikacyjnych KUL. Zob. Dr hab. Anna Tunia – adiunkt, http://www.kul.pl/dr-hab-anna-tunia,art_25686.html, dostęp: 22.09.2017.

⁶² Adiunkt w Katedrze Postępowania Administracyjnego i Sądowoadministracyjnego WPiA UWM. Zob. Katedra Postępowania Administracyjnego i Sądowoadministracyjnego, <http://wpia.uwm.edu.pl/katedra-postepowania-administracyjnego-i-sadowoadministracyjnego>, dostęp: 22.09.2017.

normatywnych o charakterze międzynarodowym. Z przedstawionego przeglądu wybranych judykatów wynika, że są administracyjne rozpatrując sprawy cudzoziemców nie tylko ograniczają się do oceny legalności stosowania regulacji ww. ustawy, lecz opierają się także o regulacje konstytucyjne, akty normatywne o charakterze międzynarodowym i orzecznictwo ETPCz.

Statusu prawnego dłużnika alimentacyjnego w postępowaniu w przedmiocie przyznania świadczeń z Funduszu Alimentacyjnego dotyczył następny referat – dr. Macieja P. Gapskiego⁶³. Ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów nie przesądza jednoznacznie o możliwości uczestnictwa dłużnika alimentacyjnego jako strony w postępowaniu dotyczącym przyznania świadczeń z Funduszu Alimentacyjnego. W praktyce organów administracji publicznej dłużnik najczęściej nie jest uznawany za stronę postępowania, jednak w orzecznictwie sądów coraz częściej wskazuje się na konieczność uznania go za stronę. Przy braku wyraźnej regulacji, nie można zasadnie wykluczać dłużników alimentacyjnych z udziału w takim postępowaniu.

Mgr Piotr Wrona⁶⁴ zabrał głos w sprawie dochodzenia roszczeń alimentacyjnych na podstawie postanowienia o udzielenie zabezpieczenia. Problemy związane z tym zagadnieniem dotyczą w znacznej mierze charakteru postępowania prowadzonego w celu zabezpieczenia roszczeń alimentacyjnych, jego relacji do egzekucji oraz zakresu zastosowania uregulowań z ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, i to głównie na tych zagadnieniach skupił się referent.

Jako kolejna wystąpiła mgr Adrianna Tymieniecka⁶⁵, a przedmiotem referatu było ukazanie procedury związanej z nadaniem dziecku nazwiska z perspektywy prawa polskiego. Poruszona kwestia została przedstawiona w dwóch perspektywach: kiedy dziecko zostało zrodzone w małżeństwie oraz poza nim. Opisana została procedura dotycząca kwestii formalnych oraz kształtowania się nazwiska jako instytucji prawnej.

Referat mgr Magdaleny Debity⁶⁶ dotyczył ochrony życia poczętego w prawie polskim i niemieckim w perspektywie porównawczej. Po przeprowadzonej analizie obydwu systemów

⁶³ Absolwent prawa na WPPKiA KUL-u. Adiunkt w Katedrze Administracyjnego Prawa Gospodarczego na WPPKiA KUL-u. Zainteresowania naukowe obejmują dziedziny takie jak: prawo i systemy wyborcze, prawo administracyjne materialne i ustrojowe, postępowanie administracyjne ogólne i podatkowe – aspekty porównawcze. Zob. dr. Macieja P. Gapski, http://www.kul.pl/dr-maciej-gapski,art_71262.html, dostęp: 22.09.2017.

⁶⁴ Absolwent Uniwersytetu Szczecińskiego, pracuje w kancelarii komornika sądowego w Szczecinie.

⁶⁵ Absolwentka prawa na UWM i studiów podyplomowych z prawa zamówień publicznych. Członek zespołu do spraw badań statutowych WPiA UWM.

⁶⁶ Doktorantka na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii UW. Tytuł magistra administracji na WPAiE UW uzyskała w 2013 r. Jest autorką wielu publikacji z wybranych zagadnień bioetyki, prawa administracyjnego

prawnych autorka przedstawiła wnioski, z których wynikało, że system polski jest bardziej restrykcyjny (co wyraża się w wyliczeniu węższego katalogu przesłanek dopuszczających legalną aborcję), natomiast system niemiecki – bardziej liberalny. W obu przypadkach zakres prawnej ochrony życia poczętego ewoluował na przestrzeni czasu i ulegał niekiedy bardzo istotnym zmianom.

Był to ostatni referat w tej sesji. Po nim rozpoczęła się dyskusja z udziałem referentów i słuchaczy, którzy zadawali pytania i prosili o rozwinięcie niektórych wątków z wystąpień. Po udzieleniu wyczerpujących odpowiedzi, obradujący udali się na przerwę kawową.

W tym samym czasie, w innej sali trwała sesja poświęcona procedurom sądowym, a swoje referaty wygłaszali studenci. Sesji przewodniczył dr Dawid Daniluk. Obrady otworzył referat mgr. Łukasza Pilarza⁶⁷, który dotyczył przyszłości ubezwłasnowolnienia w Polsce i zawierał uwagi proceduralne na tle wymogów prawa międzynarodowego. Aktualna możliwość zastosowania instytucji w stosunku do osób chorych psychicznie spełniających jedną z przesłanek zawartych w ustawie budzi coraz większe zastrzeżenia. Prace nad nowelizacją tej instytucji trwają i zmierzają ku znacznemu ograniczeniu jej stosowania, a nawet likwidacji. Zmiany, które zapowiada projekt nowelizacji KC będą wdrożeniem przepisów Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami.

Tematem wystąpienia mgra Mateusza Subkowskiego⁶⁸ było istnienie małżeństwa i jego ustanie a postępowanie w sprawie zmiany płci według aktualnego stanu prawnego oraz w świetle projektu ustawy o uzgadnianiu płci. Polskie ustawodawstwo wyróżnia dwie płcie i to pomiędzy nimi dopuszcza zawarcie związku małżeńskiego. Nie reguluje jednak kwestii zmiany płci, a projekt ustawy o uzgodnieniu płci (który to zagadnienie prawnie porządkował) został odrzucony. Kwestia zmiany płci przez osoby pozostające w związkach małżeńskich pozostaje więc nieuregulowana.

Julita Przeradzka⁶⁹ przedstawiła referat nt. dokumentów potrzebnych do wniesienia sprawy o separację w prawie kanonicznym i cywilnym. Separacja jest w prawie cywilnym instytucją stosunkowo nową (kilkunastoletnią), w porównaniu do prawa kanonicznego, w którym istnieje od blisko stu lat. W obu porządkach postępowanie może odbywać się w trybie procesowym lub nieprocesowym. Dokumenty potrzebne do rozpatrzenia sprawy różnią się w zależności od systemu prawnego, w którym jest prowadzona.

i konstytucyjnego. Jest recenzentką w czasopiśmie „Acta Erasmiana” i „Preteksty”. Zob. mgr Magdalena Debita, <https://prawo.uni.wroc.pl/user/15616>, dostęp: 22.09.2017.

⁶⁷ Lekarz medycyny, doktorant na Śląskim Uniwersytecie Medycznym, magister prawa, doktorant w Katedrze Prawa Międzynarodowego Publicznego i Prawa Europejskiego UŚ.

⁶⁸ Absolwent filozofii, administracji oraz prawa kanonicznego na UKW.

⁶⁹ Studentka UWM.

Referat mgr Eweliny Lewandowskiej⁷⁰ nosił tytuł *Proces o nieważność małżeństwa kanonicznego a ustalenie nieistnienia małżeństwa cywilnego*. Sposób zawarcia małżeństwa jest w Polsce regulowany przez dwa porządki prawne: świecki i kościelny. Każdy z nich określa przesłanki i sposób zawarcia małżeństwa, jak również możliwość i tryb jego rozwiązania. Autorka przeprowadziła analizę porównawczą obydwu toków postępowania.

Jako następne wystąpiły: Aneta Klimowicz i Katarzyna Jędrzejczyk⁷¹, a ich referat dotyczył obowiązków notariusza w procesie o nieważność małżeństwa. Notariusz jest jednym z podmiotów określonych przez ustawodawcę jako konieczny w toku procesu. Musi być osobą o odpowiednich kwalifikacjach i nieposzlakowanej opinii. W każdym procesie jego rola jest ważna i przydatna. Jako osoba urzędowa jest świadkiem przebiegu sprawy, a jego obecność w trakcie procesu chroni przed ewentualnymi nadużyciami ze strony sędziego.

Temat trudności interpretacyjnych „ważnych powodów” w zezwoleniu są na małżeństwo małoletniej został poruszony przez Karolinę Rzeczkowską⁷². Przewidzianą przez prawo granicą wieku, od której można zawierać małżeństwo, to osiemnasty rok życia. W wyjątkowych przypadkach, granica ta może zostać obniżona. Z analizy przedstawionej przez referentkę wynika, że zarówno kilkadziesiąt lat temu, jak i obecnie, najczęściej za „ważne powody” uznaje się ciążę małoletniej lub urodzenie przez nią dziecka. Autorka apelowała, by w żadnym wypadku nie ograniczać się do określonego katalogu przypadków, lecz aby każdą sprawę rozpatrywać indywidualnie.

Milena Powirska⁷³ przedstawiła referat pt. *Wywiad środowiskowy na zlecenie sądu*, w szczególności w sprawach dotyczących osób małoletnich. Referentka wskazywała na podmioty, które są uprawnione do przeprowadzenia wywiadu środowiskowego oraz na rolę, jaką pełni wywiad w toku postępowania przed sądem. Autorka omówiła także podstawowe kwestie związane z przeprowadzaniem wywiadu, takie jak jego czas i miejsce.

Kolejny referent w tej sesji dotyczył zasady zwalniania z kosztów sądowych w sprawach małżeńskich i rodzinnych, a wygłosił go Mateusz Tubisz⁷⁴. Koszty sądowe pełnią najczęściej funkcje: fiskalną, społeczną oraz procesowo-wychowawczą. Istnieje możliwość zwolnienia z opłat przy spełnieniu odpowiednich przesłanek. Autor omówił krok po kroku

⁷⁰ Absolwentka UWM.

⁷¹ Absolwentka prawa na WPiA UWM.

⁷² Absolwentka WPiA UWM. Stypendystka MNiSW.

⁷³ Studentka na WPiA UWM, na kierunkach: prawo oraz kryminalistyka. Członkini kół naukowych, Studenckiej Poradni Prawnej, a także Samorządu Studenckiego.

⁷⁴ Student prawa na Wydziale Prawa i Administracji UWM. Wiceprzewodniczący Studenckiego Koła Naukowego Prawników Kanonistów.

procedurę zwolnienia z kosztów sądowych oraz ocenił kompleksowość ustawy z dn. 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Następny referat poświęcony był postępowaniu o prawa dziecka na podstawie wyroków rozwodowych. Autorką wystąpienia była Magdalena Turulska⁷⁵. Sposób orzekania w procesie rozwodowym uregulowany jest przez KRO tak, aby dotyczył wszystkich spraw rodzinnych, w tym praw dziecka. Sąd kieruje się zasadą dobra dziecka i zapewnienia mu jak największego komfortu psychicznego. Podstawą rozważań autorki były obligatoryjne elementy zawierane w wyrokach rozwodowych, czyli rozstrzygnięcie o władzy rodzicielskiej, alimentach i kontakcie z dziećmi.

Wystąpienie Agaty Skowron i Marka Matejskiego (UMK) zostało zatytułowane *Postępowanie w sprawach o unieważnienie małżeństwa ze względu na chorobę psychiczną lub niedorozwój umysłowy*. Jest to jedna z przeszkód małżeńskich wymienionych przez KRO, która wpływa na możliwość unieważnienia małżeństwa. Osoba dotknięta chorobą psychiczną lub niedorozwojem nie może w świetle polskiego prawa zawrzeć związku małżeńskiego. Postępowanie w sprawie o unieważnienie małżeństwa rozstrzygane jest w postępowaniu procesowym w wyniku powództwa osoby zainteresowanej osobiście wynikiem sprawy.

Referat Laury Urbańskiej⁷⁶ dotyczył sprawy poszlaki jako środka dowodowego w sprawach małżeńskich i rodzinnych. Jego celem było zwrócenie uwagi na kwestie związane z ochroną wartości rodzinnych w karnych procesach poszlakowych. Referentka omówiła fakty uboczne w postępowaniu karnym przygotowawczym oraz proces analizy i syntezy dowodowej. Nie zabrakło również uwag na temat poszlak jako środków dowodowych oraz sposobu ich wartościowania w celu ustalenia faktu głównego.

Emilia Rosiak⁷⁷ poświęciła swoje wystąpienie kwestii standardów obowiązujących przy organizowaniu Przyjaznego Pokoju Przesłuchań Dzieci. Dzięki nim dzieci, które są pokrzywdzone lub są świadkami przestępstw powinny mieć zapewnione przyjazne warunki przesłuchania, które pozwalają zminimalizować stres dziecka oraz umożliwiają zgromadzenie wiarygodnego materiału dowodowego. Inicjatywa powstania tzw. niebieskich pokoi poza salą rozpraw narodziła się z inicjatywy Fundacji Dzieci Niczyje. Prowadzony może być przez

⁷⁵ Studentka IV roku prawa na Wydziale Prawa i Administracji UWM. Członek Koła Naukowego Postępowania Administracyjnego i Sądowo administracyjnego, a także Studenckiego Koła Naukowego Prawa Wyznaniowego Fides.

⁷⁶ Studentka prawa na Wydziale Prawa i Administracji UWM, ambasadorka ruchu Court Watch Polska w Olsztynie. Członkini Koła Naukowego Studencka Poradnia Prawna UWM.

⁷⁷ Studentka V roku prawa na UWM, członkini Koła Naukowego Prawników Kanonistów oraz Studenckiego Koła Naukowego „Fides”.

podmiot posiadający osobowość prawną, tj. sąd, inną instytucję państwową lub samorządową bądź organizację pozarządową zajmującą się pomocą małoletnim.

Następną referentką była Natalia Rudzińska⁷⁸, która wypowiadała się nt. interwencji kuratora rodzinnego w rodzinę na podstawie wydanych zarządzeń sądu opiekuńczego. Kurator sądowy do spraw rodzinnych i nieletnich jest organem sądu, który odgrywa bardzo ważną rolę zarówno w fazie wyjaśniająco-rozpoznawczej, jak i w fazie wykonawczej, w której staje się środkiem prawnym czy to ograniczającym władzę rodzicielską w postępowaniu z Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego czy też środkiem wychowawczym w rozumieniu ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich. Referentka omówiła poszczególne artykuły z Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 czerwca 2003 r. w sprawie szczegółowego sposobu wykonywania uprawnień i obowiązków kuratorów sądowych.

Ostatni referat w tej sesji wygłosiła Paulina Paleń⁷⁹, a dotyczył on ingerencji sądowej w prawo do kontaktu z dzieckiem. Ingerencja stanowi niezależne uprawnienie a zarazem obowiązek od posiadanej władzy rodzicielskiej. Autorka wskazała, czym są kontakty z dzieckiem w oparciu o polskie przepisy prawa i jakie obowiązki w związku z realizowanym prawem do utrzymywania kontaktów sąd może nałożyć na osoby uprawnione. Omówiła też kwestie ograniczenia i zakazania utrzymywania kontaktów z dzieckiem oraz zagadnienia proceduralne związane z postępowaniem w tego rodzaju sprawach.

Po piętnastominutowej przerwie kawowej referenci powrócili do obrad. Ostatniej dziewiątej sesji przewodniczył ks. dr Maciej Kubala. Jej tematem przewodnim były procedury karne. Pierwszy referat przedstawił ks. prof. zw. dr hab. Artur Mezglewski. Poruszył on temat naruszenia zasad ochrony rodziny w przepisach ruchu drogowego. W przepisach ruchu drogowego na właściciela lub posiadacza pojazdu nałożony został obowiązek wskazania na żądanie uprawnionego organu, komu został powierzony pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie. Celem przepisu jest ułatwienie organom ścigania ustalenia sprawców wykroczeń drogowych. Obowiązek ten nie uwzględnia możliwości odmowy wskazania kierującego, jeśli była nim osoba z kręgu najbliższej rodziny. Z punktu widzenia konstytucyjnej zasady ochrony życia rodzinnego, takie rozwiązanie godzi w zaufanie między członkami rodziny, a może prowadzić nawet do rozbicia życia rodzinnego. Autor referatu nie zgadza się z orzeczeniem TK, wedle którego przepis ten nie narusza zasady ochrony rodziny.

⁷⁸ Studentka V roku prawa na UWM, Prezes Koła Naukowego Prawników Kanonistów.

⁷⁹ Studentka IV roku prawa na UWM. Autorka kilku publikacji naukowych z zakresu prawa cywilnego oraz prawa i procesu karnego, a także członkini pięciu kół naukowych działających przy WPiA UWM w Olsztynie, głównie z zakresu nauk penalnych oraz prawa cywilnego.

Jako kolejny przedstawił swój referat dr Bartłomiej Gadecki⁸⁰ z Prokuratury Rejonowej Olsztyn-Północ. Wystąpienie dotyczyło wybranych zagadnień z zakresu ochrony małoletniego pokrzywdzonego w postępowaniu karnym w sprawach o przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece. Autor szczególne miejsce poświęcił reprezentacji małoletniego pokrzywdzonego, prawa do odmowy zeznań oraz regulacji zawartej w art. 185a KPK, ustanawiającej specjalną procedurę przesłuchania małoletniego jako świadka.

Mgr Elwira Natalia Kałędek⁸¹ przedstawiła referat pt. *Wybrane zagadnienia teorii i praktyki ścigania sprawców przestępstwa niealimentacji*. Konsekwencją uchylania się od obowiązku alimentacyjnego może być odpowiedzialność karna. Referentka omówiła przykłady dowodów wykorzystywanych w przypadku przestępstwa z art. 209 KK, a także sposób wprowadzania ich do procesu. Przedstawiła również poglądy doktryny i wybrane orzecznictwo dotyczące omawianego przestępstwa.

Wystąpienie mgra Kacpra Milkowskiego⁸² odnosiło się do kwestii ochrony kobiet przed przemocą w praktyce orzeczniczej sądownictwa w Polsce. Autor przeanalizował przepisy zawarte w Konstytucji oraz KK dotyczące prawa do ochrony przed przemocą ze względu na płeć. W jego ocenie, pomimo że prawnie gwarantowane środki ustawowo wydają się wystarczające, w praktyce nie spełniają w pełni swej roli. Analizie poddana została także procedura Niebieskiej Karty, a na zakończenie referent wskazał na możliwy kierunek rozwoju dalszych regulacji prawnych w tym zakresie.

Ostatnie wystąpienie podczas konferencji należało do Anny Warakomskiej⁸³, a nosiło tytuł *Dziecko jako świadek w procesie karnym*. Autorka skupiła się przede wszystkim na konieczności wystąpienia małoletniego w procesie karnym, a także na aspektach psychologicznych i regulacjach zawartych w KPK. Występowanie w charakterze świadka jest dla małoletniego często doświadczeniem traumatycznym. Dlatego organ procesowy wzywający małoletniego na świadka powinien czynić to wyłącznie wtedy, gdy jest to niezbędne dla toczącego się procesu.

Konferencja zakończyła się podsumowaniem dwóch dni obrad. Każdy z uczestników mógł zabrać głos, by podzielić się swoimi refleksjami i spostrzeżeniami. Pojawiły się też

⁸⁰ Absolwent prawa UG. Ukończył Podyplomowe Studia Prawa Handlowego na UMK i Podyplomowe Studia Problematyki Zorganizowanej Przestępczości i Terroryzmu na UW. Prokurator Rejonowy w Prokuraturze Rejonowej Olsztyn-Północ.

⁸¹ Absolwentka prawa oraz bezpieczeństwa wewnętrznego na UWM. Obecnie aplikantka adwokacka.

⁸² Doktorant w Katedrze Prawa Międzynarodowego Publicznego WPiA UWM. Stypendysta MNiSW.

⁸³ Studentka IV roku prawa na WPiA UWM. Obserwatorka w Fundacji Court Watch Polska. Członkini Studenckiego Koła Naukowego Prawa Wyznaniowego Fides. Pełni funkcję sekretarza w Studenckim Kole Naukowym Prawników Kanonistów.

pytania i prośby – szczególnie do mówców z ostatniej sesji – o rozwinięcie niektórych wątków z referatów.

Podczas dwudniowej konferencji pt. *Procedury w sprawach małżeńskich i rodzinnych* przedstawionych zostało wiele aspektów i zagadnień prawa procesowego – zarówno teoretycznych, jak i praktycznych. Wartością wielu referatów było nie tylko przytoczenie i omówienie funkcjonujących przepisów i orzecznictwa, ale także podzielenie się spostrzeżeniami, w którą stronę ewoluować będą dane aspekty prawa rodzinnego i opiekuńczego.